

УДК 616.31-08-052(477-25)

О.В. Савчук

АНАЛІЗ СТАНУ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДОРΟΣЛОМУ НАСЕЛЕННЮ В МІСТІ КИЄВІ

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Мета – оцінити стан стоматологічної допомоги дорослому населенню м. Києва в 2006–2013 рр.

Матеріали та методи. Використано матеріали державної статистичної звітності (ф. № 20) у територіальному і динамічному (за 2006–2013 рр.) аспектах.

Результати. Виявлено низький рівень і негативні тенденції (у динаміці і порівняно з Україною) надання стоматологічної, у т.ч. профілактичної, допомоги дорослому населенню м. Києва. Середнє число відвідувань лікаря-стоматолога населенням у розрахунку на одного дорослого жителя столиці скоротилося в 2013 р. порівняно з 2006 р. з 2,2 до 0,8 і становило 88,9% від показника по Україні (0,9). У 2013 р. в м. Києві планово оглянуто стоматологами тільки третину (34,4%) дорослого населення, а серед оглянутих 81,3% потребували санації. Питома вага санованих серед оглянутих у плановому порядку дорівнювала 75,4%, тобто чверть оглянутих (24,6%), які потребували санації, не сановані. Серед дорослого населення столиці частка планово санованих становила лише 21,1%.

Висновки. Стоматологічні заклади системи МОЗ України в м. Києві не забезпечують доросле населення столиці профілактичною допомогою в достатньому обсязі та потребують організаційно-економічної перебудови.

Ключові слова: стоматологічна допомога, доросле населення, санація, статистичний аналіз.

Вступ

Питома вага стоматологічних захворювань становить 20–25% у структурі загальної захворюваності дорослого населення (третє місце), а питома вага звернень до лікаря-стоматолога посідає друге місце, поступаючись лише зверненням до дільничних терапевтів [1, 2], що засвідчує високу потребу населення в стоматологічній допомозі.

Значна інтенсивність ураження дорослого населення стоматологічними захворюваннями відносить збереження та зміцнення стоматологічного здоров'я до числа вагомих і актуальних медичних та соціальних проблем України. Погіршення стану стоматологічного здоров'я обумовлене як впливом соціально-економічних чинників, так і формуванням дисбалансу між лікувальною та профілактичною допомогою на користь першої, що ускладнює реалізацію стратегії зміцнення стоматологічного здоров'я населення [1, 3, 4]. Моніторинг стану стоматологічної допомоги населенню є важливою передумовою для обґрунтування можливостей її удосконалення.

Мета роботи – на підставі аналізу медико-статистичної інформації оцінити стан стоматологічної допомоги дорослому населенню м. Києва у 2006–2013 рр.

Матеріали та методи

Аналіз обсягів стоматологічної допомоги та роботи з планової санації дорослого населення м. Києва проводився за матеріалами офіційної статичної звітності. За допомогою медико-статистичного методу були проаналізовані звітні форми № 20 державної статистичної звітності МОЗ України за 2006, 2009, 2013 рр., зведені в розрізі окремих адміністративних територій, у т.ч. м. Києва, та по Україні в цілому [5, 6, 7]. Програма дослідження передбачала аналіз таких показників, одержаних на підставі статистичного узагальнення матеріалів таблиць звітної ф. № 20: P200128 – Кількість відвідувань лікарів-стоматологів і зубних лікарів населенням на одного дорослого жителя; P200008 – Чисельність дорослих (18 років і старших), оглянутих у порядку планової санації; P200100 – Серед оглянутих у порядку планової санації потребують санації (% до кількості оглянутих); P200101 – Питома вага санованих при плановій санації від кількості, що її потребують; P200127 – Питома вага санованих у порядку планової санації і за зверненнями серед населення.

Аналіз здійснювався в динамічному (за 2006–2013 рр.) і територіальному аспектах. Показники в м. Києві порівнювалися з показниками в інших 26 адміністративних територіях України (регіонах), їх мінімальними та максимальними значеннями, а також із середніми показниками по Україні в цілому.

Результати дослідження та їх обговорення

Аналіз обсягу стоматологічної допомоги, наданої дорослому населенню в стоматологічних закладах системи МОЗ України, засвідчив, що у 2013 р. в м. Києві здійснено 32 673 577 відвідувань

лікарів-стоматологів населенням. У середньому на одного дорослого жителя м. Києва у 2013 р. припадало менше відвідувань, ніж по Україні в цілому – 0,8 та 0,9 відповідно (табл.). Первинні відвідування становили 29,9% у м. Києві та 33,8% по Україні від усіх відвідувань.

Таблиця

Деякі показники стану стоматологічної допомоги дорослому населенню у м. Києві та по Україні в цілому в 2006, 2009 та 2013 роках

Показник	2006 р.	2009 р.	2013 р.	Абс. приріст 2013/2006
<i>Кількість відвідувань лікарів-стоматологів і зубних лікарів населенням на одного дорослого жителя</i>				
м. Київ	2,2	0,9	0,8	-1,4
Україна	1,0	0,9	0,9	-0,1
Мінімальне значення*	1,0	0,5	0,4	-0,6
Максимальне значення*	2,3	1,3	1,2	-1,1
<i>Чисельність дорослих (18 років і старших), оглянутих у порядку планової санації (% до кількості дорослого населення)</i>				
м. Київ	44,8	41,8	34,4	-10,4
Україна	21,1	21,8	20,3	-0,8
Мінімальне значення	7,6	7,2	6,2	-1,4
Максимальне значення	44,8	41,8	35,2	-9,6
<i>Серед оглянутих у порядку планової санації потребують санації (% до кількості оглянутих)</i>				
м. Київ	61,9	61,7	81,3	19,4
Україна	56,1	56,3	56,2	0,1
Мінімальне значення	31,1	32,3	28,1	-3,0
Максимальне значення	71,3	71,8	81,3	10,0
<i>Питома вага санованих при плановій санації від кількості, що їй потребують</i>				
м. Київ	70,3	71,6	75,4	5,1
Україна	77,3	76,7	77,7	0,4
Мінімальне значення	65,9	63,1	59,7	-6,2
Максимальне значення	97,0	91,8	90,7	-6,3
<i>Питома вага санованих у порядку планової санації і за зверненнями серед населення</i>				
м. Київ	26,8	24,4	21,1	-5,7
Україна	25,7	24,6	23,0	-2,7
Мінімальне значення	15,6	9,3	5,8	-9,8
Максимальне значення	48,4	36,6	36,1	-12,3

Примітка: * – серед значень показника у 27 регіонах України (АР Крим, 24 областях, містах Києві та Севастополі).

Динамічний аналіз середньої кількості відвідувань у розрахунку на одного дорослого жителя виявив більш суттєве скорочення даного показника протягом 2006–2013 рр. у столиці – з 2,2 до 0,8 (на 1,4 відвідування, або на 63,6%) порівняно з аналогічним по Україні в цілому – з 1,0 до 0,9 (на 0,1 відвідування, або на 10,0%). Вказані динамічні зрушення призвели до зміни позиції столиці серед інших територіальних одиниць України. Так, якщо у 2006 р. за середньою кількістю відвідувань лікарів-стоматологів доросле населення м. Києва наближалось до максимальних рівнів по країні в цілому, то у 2013 р.

у 75% регіонів цей показник був вищим за столичний рівень. Така динаміка середньої кількості відвідувань лікарів-стоматологів дорослим населенням пов'язана зі скороченням чисельності стоматологічних кабінетів, дефіцитом коштів для фінансування, переведенням стоматологічних кабінетів на госпрозрахунок, а також скороченням видатків на безоплатне протезування і підвищення цін на ортопедичні послуги.

Провідне місце в стоматологічній допомозі належить профілактичній роботі – санації населення. У 2013 р. в стоматологічних закладах системи МОЗ України в м. Києві було оглянуто в

порядку планової санації 802 111 осіб віком 18 років і старших, або 34,4% від дорослого населення столиці, а по Україні в цілому – відповідно 20,3%. Порівняно з 2006 р. питома вага оглянутих у порядку планової санації скоротилась у м. Києві на 10,4 відсоткових пункти (в.п.), по Україні в цілому – лише на 0,8 в.п.

Серед усіх дорослих, оглянутих у порядку планової санації, в столиці потребували санації 81,3%, по Україні в цілому – 56,2% оглянутих. Аналіз динаміки даного показника засвідчив його зростання у м. Києві на 19,4 в.п. на тлі стабільного значення в Україні. Такі динамічні зрушення призвели до лідерства столиці за вказаним показником у 2013 р., тоді як у 2006 р. питома вага осіб, які потребували санації, серед оглянутих дорослих не перевищувала значення в 75,0% регіонів України. Зазначена ситуація у м. Києві вказала на недостатність планомірної роботи, своєчасності та ефективності лікувально-оздоровчих заходів.

Аналіз роботи з планової санації дорослого населення виявив стабільно низьку питому вагу санованих. У 2013 р. в м. Києві питома вага санованих серед оглянутих у плановому порядку становила 75,4%, тобто чверть оглянутих (24,6%), які потребували санації, не були сановані. Даний показник у столиці був навіть нижчим за середній по Україні (77,7%).

Якщо ж оцінювати питому вагу санованих у порядку планової санації і за зверненнями серед дорослого населення, то відсоток таких осіб становив у 2013 р. лише 21,1% від дорослого населення столиці, по Україні в цілому – відповідно 23,0%. Порівняно з 2006 р. значення даного показника скоротилось у столиці на 5,7 в.п., по Україні – на 2,7 в.п.

Таким чином, стоматологічна мережа системи МОЗ України не забезпечує доросле населення м. Києва профілактичною роботою в достатньому обсязі, показники планової профілактичної роботи серед дорослого населення з кожним роком погіршуються, що обумовлює незадовільний стан стоматологічного здоров'я дорослого населення столиці України.

Існуючий стан стоматологічної допомоги населенню в територіальних стоматологічних закладах м. Києва значною мірою залежить від рівня організації та управління їх діяльністю й обумовлений рядом чинників:

- відсутністю сформованої адресної фінансової політики органів охорони здоров'я, яка б базувалась на договорах і гарантованому державою рівні безоплатної стоматологічної допомоги;

- відсутністю штатних нормативів забезпеченості населення лікарями стоматологічного профілю відповідно до гарантованого рівня

безоплатної стоматологічної допомоги;

- недосконалою системою формування державних замовлень і розподілу фондів на обладнання, матеріали, інструменти, яка не враховує реальні потреби стоматологічної служби;

- відсутністю економічної зацікавленості, матеріального і морального стимулювання лікарів-стоматологів і середнього медичного персоналу до підвищення якості та продуктивності праці.

Усе перераховане потребує організаційно-економічної перебудови системи амбулаторно-поліклінічної стоматологічної допомоги дорослому населенню.

Висновки

Аналіз обсягів стоматологічної допомоги та роботи з планової санації дорослого населення м. Києва, проведений за матеріалами офіційної статичної звітності, засвідчив, що середня кількість відвідувань лікарів-стоматологів дорослим населенням у розрахунку на одного дорослого жителя столиці скоротилась у 2013 р. порівняно з 2006 р. з 2,2 до 0,8 і становила 88,9% від показника по Україні (0,9).

У 2013 р. була планово оглянута стоматологами лише третина (34,4%) дорослих киян, а серед оглянутих 81,3% потребували санації. Частка планово оглянутих порівняно із 2006 р. скоротилась на 10,4 в.п., а потреба в санації зросла на 19,4 в.п. У 2006–2013 рр. питома вага санованих серед оглянутих у плановому порядку становила 70,3–75,4%, тобто 19,7–24,6% оглянутих, які потребували санації, не були сановані. Частка планово санованих серед дорослого населення скоротилась порівняно з 2006 р. на 5,7 в.п. і у 2013 р. становила лише 21,1%, що вказало на недостатнє охоплення населення профілактичною стоматологічною допомогою та стало однією з причин незадовільного рівня стоматологічного здоров'я.

Таким чином, стоматологічна мережа закладів системи МОЗ України у м. Києві не забезпечує доросле населення столиці профілактичною допомогою в достатньому обсязі і потребує організаційно-економічної перебудови.

Перспективи подальших досліджень

Результати проведеного дослідження будуть використані при обґрунтуванні моделі державного (муниципального) амбулаторно-поліклінічного закладу з державно-приватним партнерством як форми соціального захисту населення та додаткового джерела фінансування стоматологічного закладу в ринкових умовах.

Література

1. Вагнер В. Д. Концептуальные основы дальнейшего развития общей (семейной) практики в стоматологии / В. Д. Вагнер, Б. Ц. Нимаев // Институт стоматологии. – 2005. – № 4. – С. 20–21.
2. Вахненко О. М. Аналіз ресурсного забезпечення стоматологічної служби в Україні / О. М. Вахненко // Современная стоматология. – 2011. – № 3. – С. 172–176.
3. Косенко К. Н. Состояние стоматологической помощи в Украине / К. Н. Косенко, О. Э. Рейзвих // Экономика и менеджмент в стоматологии. – 2012. – № 2 (37). – С. 57–61.
4. Організація надання стоматологічної допомоги в умовах великого міста / А. І. Пущенко [та ін.] // Збірник наук. праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. – 2010. – Вип. 19, кн. 2. – С. 818–823.
5. Стоматологічна допомога в Україні : стат. довідник / за ред. О. М. Орди. – Київ, 2007. – 52 с.
6. Стоматологічна допомога в Україні : стат. довідник / за ред. В. В. Лазоришинця. – Київ, 2010. – 87 с.
7. Стоматологічна допомога в Україні : стат. довідник. – Київ, 2014. – 88 с.

Дата надходження рукопису до редакції: 15.04.2014 р.

Анализ состояния стоматологической помощи взрослому населению в городе Киеве

О.В. Савчук

Национальная медицинская академия последипломного образования имени П.Л. Шупика, г. Киев, Украина

Цель – оценить состояние стоматологической помощи взрослому населению г. Киева в 2006–2013 гг.

Материалы и методы. Использованы материалы государственной статистической отчетности (ф. № 20) в территориальном и динамическом (за 2006–2013 гг.) аспектах.

Результаты. Отмечен низкий уровень и негативные тенденции (в динамике и по сравнению с Украиной) оказания стоматологической, в т.ч. профилактической, помощи взрослому населению г. Киева. Среднее число посещений врача-стоматолога населением в расчете на одного взрослого жителя столицы сократилось в 2013 г. по сравнению с 2006 г. с 2,2 до 0,8 и составило 88,9% от уровня показателя в Украине (0,9). В 2013 г. в г. Киеве планово осмотрено стоматологами только треть (34,4%) взрослого населения, а среди осмотренных 81,3% требовали санации. Удельный вес санированных среди осмотренных в плановом порядке равнялся 75,4%, то есть четверть осмотренных (24,6%), которые нуждались в санации, не были санированы. Среди взрослого населения столицы доля планово санированных составила лишь 21,1%.

Выводы. Стоматологические учреждения системы МОЗ Украины в г. Киеве не обеспечивают взрослое население столицы профилактической помощью в достаточном объеме и требуют организационно-экономической перестройки.

Ключевые слова: стоматологическая помощь, взрослое население, санация, статистический анализ.

Analysis of dental care adult population in Kyiv

O.V. Savchuk

National Medical Academy of Postgraduate Education named after P.L. Shupyk, Kyiv, Ukraine

Purpose – to evaluate the state of dental care to the adult population of Kyiv in 2006–2013 years.

Materials and methods: materials of state statistical reports (Form number 20) in the territorial and dynamic aspect.

Results. Low level and negative trends (in dynamics and compared with Ukraine) in dental care (including preventive) for adult population in Kyiv were determined. The average number of visits to the dentist, per adult resident of the capital, fell in 2013, compared to 2006, from 2.2 to 0.8 and was 88.9% of the index in Ukraine (0.9). In 2013, in Kyiv, only one-third (34.4%) of the adult population was examined by a dentist planning, and among surveyed – 81.3% required dental sanitation. Specific weight of sanitized among examined patients was 75.4%, a quarter of surveyed (24.6%) who needed rehabilitation were not sanitized. Specific weight of adults, which were sanitized planned, was only 21.1%.

Conclusions. Dental agencies MOH of Ukraine in Kyiv do not provide the adult population of the capital of the sufficient volumes of preventive work and require organizational-economic restructuring.

Key words: dental care, adult population, sanitation, statistical analysis.

Відомості про автора

Савчук Олег Володимирович – к.мед.н., доц. кафедри стоматології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика; вул. Дорогожицька, 9, м. Київ, 04112, Україна; служб. тел. +38 (044) 482-08-41; e-mail: kab413@mail.ru.